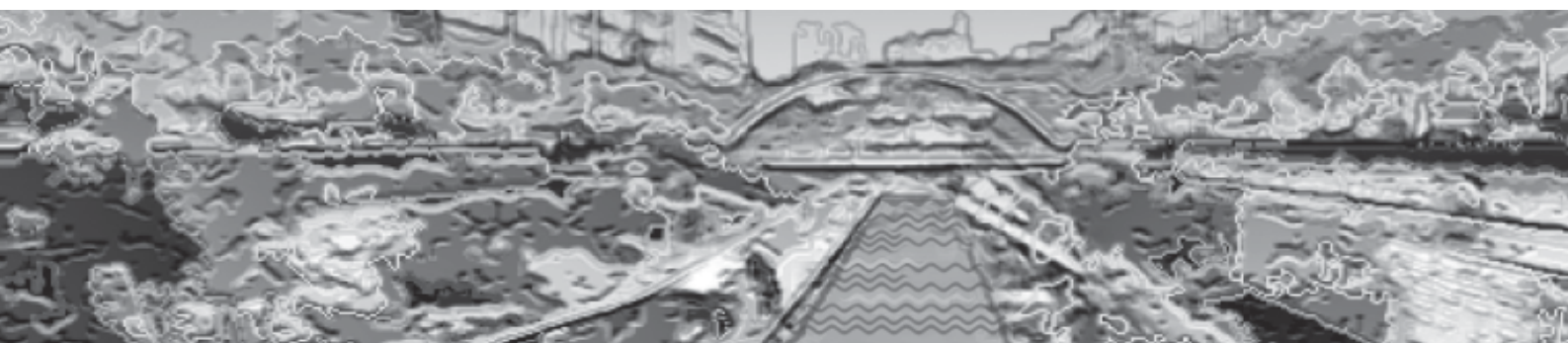

แนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวบนพื้นที่เสี่ยงภัยธรรมชาติธรณีพิบัติสึนามิ:
กรณีศึกษา หาดกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต

**Guidelines for Development Tourism Area on the Tsunami Disaster Area:
A Case Study of Kamala Beach, Amphoe Kathu, Phuket Province**

ณัฐชัย ไชยรัตน์
Natthachai Chaiyarat

แนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวบนพื้นที่เสี่ยงภัยธรรมชาติธรณีพิบัติ สึนามิ: กรณีศึกษา หาดกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต

Guidelines for Development Tourism Area on the Tsunami Disaster Area: A Case Study of Kamala Beach, Amphoe Kathu, Phuket Province

ณัฐชัย ไชยรัตน์

Natthachai Chaiyarat

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Architecture, Kasetsart University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวบนพื้นที่เสี่ยงภัยธรรมชาติธรณีพิบัติสึนามิบริเวณหาดกมลา จังหวัดภูเก็ต เพื่อศึกษาสถานการณ์ ศักยภาพ รูปแบบ ปัญหาในการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว และนำหลักเงื่อนไขเกณฑ์มาตรฐานสำหรับพื้นที่เสี่ยงภัยสึนามิมาวิเคราะห์หาความเหมาะสมของการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว เพื่อลดความเสียหายจากคลื่นสึนามิในอนาคต วิธีการศึกษาประกอบด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านแผนที่ การใช้ประโยชน์ที่ดิน แผนและมาตรการลดและบรรเทาภัยสึนามิที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ผลที่ได้นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่หาดกมลามีศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวโดยเฉพาะพื้นที่ริมชายหาด จากการสนับสนุนของหน่วยงานรัฐบาลที่ต้องการสร้างรายได้เข้าประเทศจากการท่องเที่ยวหลังการฟื้นฟูพื้นที่หลังประสบเหตุการณ์คลื่นสึนามิ ส่งผลให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตและหาดกมลา มีประชากรกลับเข้ามาประกอบอาชีพในพื้นที่เหมือนก่อนเกิดเหตุการณ์สึนามิ รูปแบบการท่องเที่ยวหลักของหาดกมลาคือการท่องเที่ยวบริเวณริมชายหาด ภายในชุมชนหาดกมลามีการพัฒนาที่พักอาศัยสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักอาศัยระยะยาว ทำให้เกิดการพัฒาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งขัดแย้งกับหลักการป้องกันภัยเพื่อลดความเสียหายจากธรณีพิบัติสึนามิในอนาคต อีกทั้งยังมีการปรับปรุงผังเมืองรวมจังหวัดภูเก็ตหลังเกิดธรณีพิบัติสึนามิให้สามารถขยายการพัฒนาพื้นที่ได้มากขึ้น โดยเปลี่ยนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรมมาเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย ซึ่งขัดกับหลักเงื่อนไขการพัฒนาพื้นที่เสี่ยงภัยที่ควรมีการหลีกเลี่ยงการพัฒนาพื้นที่ให้น้อยที่สุด ทำให้มาตรการลดและบรรเทาความเสียหายจากคลื่นสึนามิไม่ได้มาตรฐานตามหลักการบนพื้นที่เสี่ยงภัย จึงควรมีมาตรการหรือกฎหมายควบคุมเพิ่มเติมเพื่อบังคับให้แผนปฏิบัติเกิดผลในพื้นที่ เพื่อลดและบรรเทาความเสียหายจากคลื่นสึนามิในอนาคตให้แก่นักท่องเที่ยวและประชากรในชุมชนให้สามารถท่องเที่ยวและดำรงชีวิตด้วยความมั่นใจว่าสามารถหลบภัยสึนามิได้เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินขึ้น แนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวบนพื้นที่เสี่ยงภัยธรณีพิบัติสึนามิบนหาดกมลาคงควรมีการวางแผนพื้นที่ตามศักยภาพของพื้นที่ แบ่งพื้นที่ตามเกณฑ์การใช้ที่ดิน ได้แก่ พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว พื้นที่เพื่อร้านค้า สถานประกอบการ และพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยให้เป็นสัดส่วน เพื่อควบคุมพื้นที่พร้อมสร้างมาตรการลดความเสียหายจากคลื่นสึนามิ เช่น การก่อสร้างอาคารที่สามารถรับแรงคลื่นสึนามิตามหลักของวิศวกรรม การวางแผนเส้นทางหลบภัยสึนามิ การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสึนามิแก่ประชาชน ฯลฯ พื้นที่ว่างที่ยังไม่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณหาดกมลามีศักยภาพในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่เหมาะสมกับคุณสมบัติของดินบริเวณพื้นที่ราบเชิงเขาอมกมลา ที่สามารถประยุกต์พื้นที่เกษตรกรรมผสมผสานการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่พักอยู่อาศัยระยะยาว เป็นการแสดงถึงวิถีชีวิตของเกษตรกรรมเดิมของหาดกมลา

Abstract

This research aims to study guidelines for developing Tsunami disaster area of Kamala Beach, Phuket Province, to be a tourism area. The purposes of this research are to study situation, potential, types of tourism and problems of developing the tourism area. The conditions and standards, then, are analyzed to find appropriateness of the tourism development in that area and to reduce damage from Tsunami in the future. Data from secondary sources such as map, land use map, Tsunami evacuation plan, standards plan for Tsunami disaster area, are collected and analyzed descriptively. The result shows that Kamala Beach has potentials to be developed as a tourism area especially the beach area. Having been promoted by the government aiming at earning money from tourism after being restored, the Tsunami disaster area of Kamala Beach has more people doing their business the same as before the incident. The main type of Kamala Beach tourism is beach tourism, and more guest houses are being built for long-stay tourists. This results in a tourism area development conflicting with the standard criteria for curbing the damage from natural disasters. In addition, the whole Phuket town plan was also revised to facilitate more development. According to the new town plan, rural and agriculture areas were developed to be low-density residential areas. This contrasts sharply with the criteria for the development of Tsunami disaster area that area development should be avoided as much as possible. Therefore, some regulations or law pertaining to this issue should be enforced in the area. These regulations or law can reduce damage from Tsunami in the future for tourists and people in community to travel and stay with confidence, and they can also evacuate promptly in case of emergency. Guidelines for the development, thus, should be planning according to the potential of the area, zoning the area according to land use such as tourism area, commercial area, residential area. Also, measures to reduce damage from Tsunami in the future should be implemented, such as doing construction according to engineering theories, employing evacuation plan, educating people in the community about Tsunami, etc. There still have non-used areas in Kamala Beach that should be developed for agritourism. The tourism should be promoted according to the quality of soil in the area for long-stay tourists to show the long agricultural lifestyle of Kamala local people.

คำสำคัญ (Keywords)

การพัฒนาพื้นที่ (Development)

การท่องเที่ยว (Tourism Area)

เขตพื้นที่ภัยพิบัติสึนามิ (Tsunami Disaster Area)

หาดกมลา (Kamala Beach)

ภูเก็ต (Phuket)

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผลกระทบจากธรณีพิบัติสึนามิ นั้นส่งผลต่อการท่องเที่ยวบนพื้นที่ริมชายฝั่งทะเลอันดามันของประเทศไทย จากการสัมภาษณ์ประชากรและผู้ประกอบการร้านค้าบริเวณริมหาดกมลาพบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงหลังเกิดเหตุการณ์ธรณีพิบัติสึนามิ และระยะเวลาของฤดูกาลท่องเที่ยวสั้นลงจาก 6 เดือน คือตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนเมษายน เหลือระยะเวลา 4 เดือน คือตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ การพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวบนพื้นที่เสี่ยงภัยธรณีพิบัติสึนามิ นั้นจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อให้พื้นที่หาดกมลาเกิดประสิทธิภาพด้านการท่องเที่ยวสูงสุด พร้อมมีการวางแผนเตรียมรับมือและลดความเสียหายจากธรณีพิบัติสึนามิในอนาคต

การท่องเที่ยวถือเป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจหลักที่ทำรายได้ให้กับประเทศไทย ซึ่งในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคใต้ ได้แก่ ภูเก็ต พังงา กระบี่ เป็นพื้นที่ที่มีแหล่งทรัพยากรทางทะเลและทรัพยากรป่าไม้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยมีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์และนโยบายของจังหวัดภูเก็ตในการเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวขึ้นร้อยละ 10 ต่อปี และพัฒนาส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลระดับโลก แต่จากเหตุการณ์สึนามิทำลายพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามันของประเทศไทย ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการท่องเที่ยว สร้างความเสียหายทั้งทางด้านกายภาพของพื้นที่และสภาพจิตใจของผู้ประสบภัย จนได้มีหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนเข้ามาฟื้นฟูพื้นที่ประสบภัยพิบัติและศึกษาวิจัยการพัฒนาพื้นที่ให้สามารถกลับมาดำรงชีวิตเหมือนสภาวะปกติ

ภูเก็ตได้ชื่อว่าเป็นไข่มุกแห่งอันดามัน เมืองท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงไปทั่วโลกในด้านความสวยงามของชายหาด พร้อมด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ซึ่งโดนผลกระทบจากคลื่นสึนามิทำลายพื้นที่ชายหาดฝั่งทะเลอันดามัน จนทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวลดลง รัฐบาลจึงให้การสนับสนุนด้านนโยบายโดยเร่งให้มีการฟื้นฟูปรับปรุงพื้นที่อย่างรวดเร็วภายในสองปี (พ.ศ. 2547-2549) เพื่อนำรายได้จากการท่องเที่ยวเข้าสู่ประเทศเหมือนก่อนเกิดเหตุการณ์สึนามิ ผลที่ตามมาจากความรวดเร็วในการฟื้นฟูภายในสองปีนี้ ทำให้มาตรการและแผนนโยบายด้านการลดภัยธรณีพิบัติสึนามิไม่เกิดผลในทางปฏิบัติจริงหรือไม่เป็นไปตามเงื่อนไขการพัฒนาพื้นที่บนพื้นที่เสี่ยงภัยสึนามิซึ่งจะกล่าวต่อไปภายหลัง

หาดกมลาเป็นชายหาดหนึ่งในจังหวัดภูเก็ตที่มีทรัพยากรชายทะเลเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน และได้มีการพัฒนาพื้นที่โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวเพื่อรองรับการขยายตัวด้านธุรกิจการท่องเที่ยว หากแต่การพัฒนานั้นไม่ได้เป็นไปตามความเหมาะสมของพื้นที่ ที่ควรมีการควบคุมหรือหลีกเลี่ยงการพัฒนาพื้นที่เสี่ยงภัยให้เกิดเป็นผังเมืองเฉพาะที่จะสร้างความปลอดภัยและลดความเสียหายกรณีเกิดเหตุการณ์คลื่นสึนามิในอนาคต การควบคุมการเจริญเติบโตของพื้นที่หาดกมลาลังเกิดการเปลี่ยนแปลงผังเมืองรวมจังหวัดภูเก็ต ที่เปลี่ยนผังเมืองรวมจากผังที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรมมาเป็นผังที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อยและผังที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง ทำให้การควบคุมการพัฒนาพื้นที่เป็นไปได้ยากขึ้น

สถานการณ์ในพื้นที่หาดกมลาลังหลังเกิดเหตุการณ์คลื่นสึนามิส่งผลต่อชุมชนและพื้นที่ท่องเที่ยวบริเวณริมหาดกมลา จากข้อมูลของกรมโยธาธิการและผังเมือง โครงสร้างทางเศรษฐกิจของพื้นที่กมลา สามารถแบ่งงานออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ประกอบด้วย กลุ่มเกษตรกรรม กลุ่มประมง และกลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว สถานประกอบการส่วนใหญ่เป็นโรงแรมและภัตตาคารถึงร้อยละ 52.56 รองลงมา ได้แก่ ร้านค้าปลีก การขนส่งทางบก และตัวแทนธุรกิจท่องเที่ยว ตามลำดับ

จากข้อมูลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2547 จังหวัดภูเก็ตมีรายได้จากการท่องเที่ยวจำนวน 85,000 ล้านบาท และตกเป็นรายได้บนพื้นที่ชุมชนกมลาประมาณร้อยละ 10 ของรายได้ทั้งจังหวัดภูเก็ต คิดเป็นเงินประมาณ 8,500 ล้านบาท และคาดว่าเมื่อเวลาครบ 5 ปี หลังเกิดเหตุการณ์ธรณีพิบัติสึนามิ จะมีรายได้จากการท่องเที่ยวที่ตกแก่ชุมชนกมลา ไม่ต่ำกว่าปีละ 10,000 ล้านบาท จึงมีการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวรองรับการเจริญเติบโตของตลาดการท่องเที่ยว คาดว่าในอีก 10 ปีข้างหน้า จะมีรายได้จากการท่องเที่ยวปีละ 20,000 ล้านบาท ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงการลงทุนในการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ จากภาครัฐ เช่น ถนน ระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการแล้วงบประมาณจากภาครัฐรวมเป็นเงินประมาณ 670.77 ล้านบาท นั้น เป็นการลงทุนที่คุ้มค่าต่อการพัฒนาพื้นที่พื้นที่ประสบภัยสึนามิ โดยคิดระยะเวลาจุดคุ้มทุนแล้วจะใช้เวลาประมาณ 5 ปี นับว่าคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ เหมาะสมแก่การลงทุนบนพื้นที่หาดกมลา [1]

การศึกษาจึงได้นำแนวความคิดและหลักการเงื่อนไขเกณฑ์มาตรฐานบนพื้นที่เสี่ยงภัยสึนามิ มาผนวกกับ

แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เพื่อทราบถึงสาเหตุความเป็นมาของการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาพื้นที่ และศักยภาพของพื้นที่หาดกมลาหลังเกิดเหตุการณ์ธรณีพิบัติสึนามิ โดยยังมีพื้นที่ว่างที่ยังไม่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินในการขยายตัวของชุมชนต่อไป บริเวณหาดกมลา มีศักยภาพจากสภาพชุมชนดั้งเดิมที่เป็นชุมชนเกษตรกรรมนั้นสามารถประยุกต์เพิ่มรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมบนบริเวณพื้นที่ราบเชิงเขา เพื่อสรุปและเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวบนพื้นที่เสี่ยงภัยสึนามิ ชุมชนหาดกมลา จังหวัดภูเก็ต

ลักษณะทางกายภาพบริเวณหาดกมลาจากภาพถ่ายทางอากาศ (รูปที่ 1) บ่งบอกความเสียหายจากคลื่นสึนามิ

ทำให้แนวชายหาดมีพื้นที่ลดลง พื้นที่ชุมชนริมหาดกมลา อาคาร ร้านค้า สถานประกอบการ สภาพธรรมชาติถูกทำลาย คงเหลือสภาพโครงสร้างที่ต้องมีการฟื้นฟูให้สามารถกลับเข้ามาท่องเที่ยวได้อีกครั้ง

2. จากเมืองอุตสาหกรรมเหมืองแร่กลายเป็นเมืองท่องเที่ยว

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2525) เป็นจุดเปลี่ยนแปลงของจังหวัดภูเก็ต จากเมืองที่มีอุตสาหกรรมเหมืองแร่ดิบบุกกลายเป็นเมืองท่องเที่ยว เนื่องจากแร่ดิบที่หมดไป จึงหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยวใน

ภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. 2543 (ก่อนเกิดธรณีพิบัติสึนามิ)

ภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. 2547 (หลังเกิดธรณีพิบัติสึนามิ)

รูปที่ 1 ภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. 2543 และ พ.ศ. 2547 หลังเกิดธรณีพิบัติสึนามิ [2]

จังหวัดภูเก็ตที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม ทำให้ได้รับการขนานนามว่า “ไข่มุกแห่งอันดามัน” นับเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางทะเลที่สำคัญแห่งหนึ่งของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545–2549) ได้เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการถ่ายทอดอำนาจจากรัฐบาลส่วนกลาง แต่เกิดปัญหาช่องว่างระหว่างภาคเอกชนกับหน่วยงานบริหารส่วนท้องถิ่น ส่งผลให้ชุมชนไม่ได้รับการช่วยเหลือที่ดีพอจากรัฐบาลส่วนกลาง จากการสัมภาษณ์ประชากรในพื้นที่หาดกมลาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่พอใจการช่วยเหลือขององค์การบริหารส่วนตำบลในการฟื้นฟูพื้นที่หลังเกิดเหตุการณ์ธรณีพิบัติสึนามิ และประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ชุมชน เพื่อให้การพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเกิดเป็นการจัดการบริหารสิ่งแวดล้อมให้ได้มาตรฐานโลก โดยการบริหารจัดการวัฒนธรรม ประเพณี เอกลักษณ์ของชาติให้ยั่งยืนและเกิดวิวัฒนาการที่ดีงาม จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือทั้งจากภาครัฐบาล ภาคเอกชน และประชาชน โดยเฉพาะในจังหวัดที่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติมาก เช่น ภูเก็ต พังงา กระบี่ ซึ่งในช่วงแผนพัฒนาฯ นี้ได้ส่งผลให้มีการศึกษาแนวทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผสานกับรูปแบบการท่องเที่ยวต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ฯลฯ เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมและความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ให้คงอยู่ต่อไป ซึ่งปัญหาด้านการกระจายผลประโยชน์จากองค์การบริหารส่วนตำบลสู่ประชาชนในพื้นที่นั้นจะทำให้เกิดอุปสรรคต่อการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวต่อไป

นโยบายและแผนยุทธศาสตร์ในระดับจังหวัดของภูเก็ต พ.ศ. 2549 ต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตให้เป็น “World Class Tropical Paradise” และในระดับจังหวัดส่งเสริมให้เป็น “ศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางทะเลระดับโลก มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีเอกลักษณ์ วัฒนธรรม และมีการพัฒนาที่ยั่งยืน”

3. การฟื้นฟูการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วของจังหวัดภูเก็ต หลังเกิดธรณีพิบัติสึนามิ

จังหวัดภูเก็ตได้พัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวตามแผนยุทธศาสตร์และนโยบาย พ.ศ. 2549 โดยเฉพาะพื้นที่ประสบภัยสึนามิซึ่งได้กำหนดให้บริเวณพื้นที่หาดป่าตองและหาดกมลา

เป็นพื้นที่นำร่องให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวระดับโลก เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัดภูเก็ตและมีความต่อเนื่องของพื้นที่ระหว่างหาดป่าตองและหาดกมลา โดยให้มีการจัดระเบียบสิ่งปลูกสร้างและการจัดภูมิทัศน์ชายหาด การสร้างและจัดระเบียบการใช้พื้นที่และที่พักอาศัย ซ่อมถนนเลียบริมชายหาด สร้างแนวป้องกันพายุและคลื่นสึนามิด้วยแนวกลุ่มต้นไม้ สร้างระบบไฟฟ้าและระบบประปาใต้ดิน ปรับปรุงถนนสายหลัก ฯลฯ

จากข้อมูลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในตารางที่ 1 [3] พบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต ช่วง พ.ศ. 2546 และ พ.ศ. 2547 มีนักท่องเที่ยวจำนวน 4,040,077 คน และ 4,793,252 คน ตามลำดับ เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 18.35 แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์พิบัติสึนามิเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2547 ได้ส่งผลกระทบต่อธุรกิจด้านการท่องเที่ยว ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวใน พ.ศ. 2548 ลดลงเหลือจำนวน 2,510,276 คน ลดลงถึงร้อยละ 47.63 ต่อมาใน พ.ศ. 2549 จำนวนนักท่องเที่ยวได้เพิ่มขึ้นเป็น 4,499,324 คน เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 79.24 บ่งบอกถึงความเจริญเติบโตด้านสถานการณ์การท่องเที่ยวที่ได้เริ่มฟื้นฟูกลับมาเหมือนก่อนเกิดเหตุการณ์พิบัติสึนามิ การเจริญเติบโตด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่เสี่ยงภัยนี้ได้ฟื้นฟูการพัฒนากระบวนบริหารอุปโภคและสาธารณูปการเพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่กำลังขยายตัวในอนาคต

ตารางที่ 1 ปริมาณนักท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต

ปี	จำนวนนักท่องเที่ยว	การเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)
พ.ศ. 2546	4,040,077	0
พ.ศ. 2547	4,793,252	+ 18.35
พ.ศ. 2548	2,510,276	- 47.63
พ.ศ. 2549	4,499,324	+ 79.24

รายได้จากการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต (ตารางที่ 2) พ.ศ. 2546 และ พ.ศ. 2547 เท่ากับ 73,263.70 และ 85,670.63 ล้านบาท ตามลำดับ มีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 16.93 แต่ลดลงใน พ.ศ. 2548 จากผลกระทบจากคลื่นสึนามิทำให้รายได้ลดลงเหลือจำนวนเงิน 28,181.46 ล้านบาท ลดลงร้อยละ 67.10 ต่อมาหลังการฟื้นฟูพื้นที่ รายได้ใน พ.ศ. 2549 เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนเงิน 77,595.88 ล้านบาท เพิ่ม

ขึ้นร้อยละ 175.34 รายได้จากการท่องเที่ยวนี้เป็นแรงดึงดูดให้ผู้ประกอบการและประชาชนเข้ามาประกอบอาชีพบริการด้านการท่องเที่ยว ทั้งในจังหวัดภูเก็ตและพื้นที่ประชิดภัยสึนามิ

ตารางที่ 2 ปริมาณรายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต

ปี	รายได้ (ล้านบาท)	การเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)
พ.ศ. 2546	73,263.70	0
พ.ศ. 2547	85,670.63	+ 16.93
พ.ศ. 2548	28,181.46	- 67.10
พ.ศ. 2549	77,595.88	+ 175.34

รายละเอียดทางด้านสถิติความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต (ตารางที่ 3) จำนวนห้องพักเมื่อ พ.ศ. 2546 และ พ.ศ. 2547 เท่ากับ 31,302 ห้อง และ 32,076 ห้อง ตามลำดับ เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.47 ใน พ.ศ. 2548 จำนวนห้องพักลดลงจากความเสียหายของคลื่นสึนามิ เหลือจำนวน 31,488 ห้อง ลดลงร้อยละ 1.83 และใน พ.ศ. 2549 มีจำนวนห้องพักเพิ่มขึ้นเป็น 34,297 ห้อง เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.92

ตารางที่ 3 จำนวนห้องพักรองรับนักท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต

ปี	จำนวนห้อง	การเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)
พ.ศ. 2546	31,302	0
พ.ศ. 2547	32,076	+ 2.47
พ.ศ. 2548	31,488	- 1.83
พ.ศ. 2549	34,297	+ 8.92

จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าผลกระทบจากคลื่นสึนามิทำให้การขยายตัวของเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวลดลง ส่งผลให้รัฐบาล นักลงทุน และผู้ประกอบการพยายามเร่งฟื้นฟูพัฒนาพื้นที่เพื่อหารายได้และผลประโยชน์เชิงธุรกิจท่องเที่ยว มีการพัฒนาจำนวนที่พักรองรับนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉพาะหลังเกิดเหตุสึนามิ ทำให้เกิดการฟื้นฟูด้านการท่องเที่ยวจนกลับมาสู่สถานการณ์เหมือนก่อนเกิดเหตุ-

การณ์คลื่นสึนามิภายในสองปี ในระยะเวลาฟื้นตัวที่รวดเร็ว เช่นนี้เป็นการปรับสภาพทางด้านกายภาพเป็นหลัก เช่น อาคาร โรงแรม ถนน ระบบสาธารณูปโภค ฯลฯ

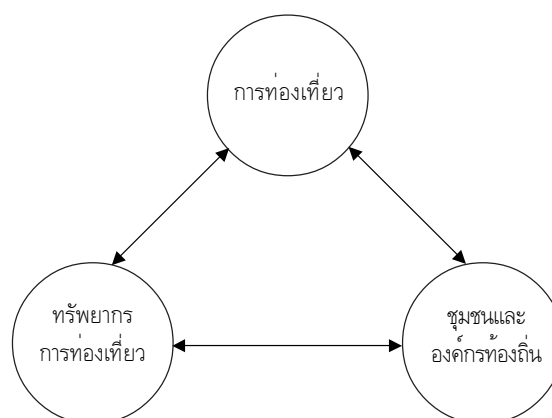
4. แนวความคิดสำหรับการท่องเที่ยวบนพื้นที่เสี่ยงภัยสึนามิ

จากการฟื้นฟูที่กล่าวมานั้น แสดงถึงการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตได้มีการฟื้นตัว รวมถึงส่งผลต่อหาดกมลา จึงได้มีแนวความคิดในการศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่เสี่ยงภัยสึนามิแบ่งเป็นสองส่วน ได้แก่ แนวความคิดด้านการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวและแนวความคิดเงื่อนไขเกณฑ์มาตรฐานบนพื้นที่เสี่ยงภัยสึนามิ ดังนี้

4.1 แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว

4.1.1 LBT Locally-Based Tourism [4]

ทฤษฎีการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยท้องถิ่นนี้กล่าวถึงระบบการท่องเที่ยวที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรท่องเที่ยวของพื้นที่ การท่องเที่ยว ชุมชนและองค์กรในท้องถิ่น (รูปที่ 2) เมื่อพื้นที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว เช่น ทะเล ชายหาด ป่าไม้ ฯลฯ เมื่อพื้นที่ได้รับการสนับสนุน มีการเผยแพร่ นักท่องเที่ยวเข้ามาทำให้เกิดรายได้จากการบริการการท่องเที่ยว ชุมชนซึ่งเป็นกลุ่มคนที่อยู่ในพื้นที่จะเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์จากการบริการ ไม่ใช่ว่าผลกำไรจะตกอยู่ที่นักลงทุนอย่างเดียว เพราะกลุ่มคนที่อยู่อาศัยและรักษาสภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวคือคนในชุมชน จึงควรเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วม

รูปที่ 2 ทฤษฎีการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยท้องถิ่น LBT Locally-Based Tourism

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตน เช่น การให้ชุมชนตั้งองค์กรบริหารภาคประชาชนเพื่อให้แต่ละครัวเรือนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพัฒนาพื้นที่ของตนเอง

4.1.2 ทฤษฎีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพื้นที่เมือง [5]

กรอบของการวิจัยได้นำทฤษฎีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพื้นที่ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

1. ปัจจัยทางด้านกายภาพ สภาพพื้นที่ และลักษณะทางกายภาพ ลักษณะภูมิประเทศ มีอิทธิพลสำคัญต่อการตั้งถิ่นฐาน เช่น พื้นที่ราบเหมาะสมแก่การพัฒนาชุมชน ทวีปการทางกายภาพ เช่น ป่าไม้ แม่น้ำ ทะเล ฯลฯ เป็นจุดดึงดูดให้ประชาชนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่นั้น ๆ

2. ปัจจัยทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง สภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง คือโอกาสในการจ้างงาน การเพิ่มขึ้นและลดลงของประชากร นโยบายการวางแผน การควบคุมซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐบาล รวมถึงอิทธิพลต่าง ๆ จากนโยบายของรัฐบาล ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการตั้งถิ่นฐาน

3. ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ระบบการขนส่งและระบบถนนที่มีผลต่อการพัฒนาเส้นทางคมนาคมมีอิทธิพลต่อการกระจายตัวของชุมชนและแหล่งตั้งถิ่นฐาน รวมถึงสิ่งปลูกสร้างและชนิดอาคาร โดยเทคโนโลยีการก่อสร้างนั้นจะมีการพัฒนาตามยุคสมัย อาทิ การสร้างที่อยู่อาศัย วัด หรือวัง

4. ปัจจัยจากความเป็นมาของชุมชน สิ่งดึงดูดและอุปสรรคของการตั้งถิ่นฐานแต่เดิม ทั้งนี้ในแต่ละช่วงเวลา ปัจจัยที่ดึงดูดให้มีการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่จะแตกต่างกันไป เช่น ความเป็นมาของชุมชน อาชีพ วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ ซึ่งพื้นฐานความเป็นมาเหล่านี้จะส่งผลต่อการพัฒนาพื้นที่ต่อไป

จากสองทฤษฎีนี้ บ่งบอกเหตุผลได้ว่าระบบการท่องเที่ยวและปัจจัยทุกด้านที่กล่าวมาเบื้องต้นแสดงความสัมพันธ์ในการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับหาดกมลาจะพบว่า ลักษณะทางกายภาพของหาดกมลา มีชายหาดเหมาะสมแก่การท่องเที่ยว เป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ อีกทั้งปัจจัยทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองนั้น ทางรัฐบาลเห็นนโยบายสนับสนุนพื้นที่พัฒนาสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ และนโยบายสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวริมหาดกมลา ก่อให้เกิดรายได้ด้านการบริการการท่องเที่ยว เช่น การค้าขาย ที่พักอาศัย โรงแรม ถึงแม้พื้นที่นี้จะเคยถูกทำลายจากคลื่นสึนามิ แต่ด้วยปัจจัย

ทางด้านกายภาพชายหาดที่สวยงาม และปัจจัยจากอดีตที่เคยใช้พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว ทำให้พื้นที่นี้กลับมาเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวอีกครั้ง มีกลุ่มนักท่องเที่ยวเข้ามาพัฒนาพื้นที่เพื่อหาผลประโยชน์ด้านธุรกิจท่องเที่ยว

4.2 เจื่อนไขเกณฑ์มาตรฐานในการพัฒนาพื้นที่เสี่ยงภัยธรรมชาติสึนามิ

หลังเกิดเหตุการณ์พิบัติสึนามิได้มีหน่วยงานของภาครัฐบาลและภาคเอกชนจากประเทศต่าง ๆ เช่น World Tourism Organization กรมโยธาธิการและผังเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฯลฯ เข้ามาทำการวิจัยแนวทางการฟื้นฟูพื้นที่ประสบภัยสึนามิ ซึ่งได้มีแนวความคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

4.2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับวัฏจักรการจัดการพื้นที่เสี่ยงภัย (รูปที่ 3) มีรายละเอียดดังนี้ [6]

1. ระยะก่อนเกิดเหตุฉุกเฉิน (Pre Emergency Phase) เป็นระยะเวลาสำหรับการสำรวจพื้นที่เสี่ยงภัยเพื่อเตรียมแผนในการป้องกันภัยธรรมชาติ

2. ระยะป้องกัน (Prevention) เป็นช่วงระยะเวลาที่ทำแผนป้องกันพื้นที่เสี่ยงภัยหลังการพัฒนาพื้นที่ เพื่อลดความเสียหายจากภัยธรรมชาติในพื้นที่เสี่ยงภัย

3. ระยะบรรเทา (Mitigation) เป็นระยะเวลาการต่อเติมอาคาร และควบคุมระบบรองรับภาวะน้ำท่วมหรือเหตุการณ์อื่น ๆ เช่น ดินถล่ม

4. ระยะเตรียมพร้อม (Preparedness) เป็นระยะทำแผนการอพยพและติดตั้งระบบเตือนภัยล่วงหน้า พร้อมทั้งจัดเตรียมสาธารณูปโภคที่จำเป็นเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน

5. ระยะฉุกเฉิน (Emergency Phase) เป็นระยะเกิดเหตุฉุกเฉินซึ่งเกิดขึ้นในระยะสั้นไม่เกิน 1 สัปดาห์

6. ระยะปฏิบัติการ (Response) เป็นระยะเวลาในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยและป้องกันทรัพย์สินบนพื้นที่เสี่ยงภัย

7. ระยะหลังเหตุฉุกเฉิน (Post Emergency Phase) เป็นระยะที่เริ่มมีการฟื้นฟู เตรียมพื้นที่ให้สามารถเข้าไปปฏิบัติงานได้

8. ระยะฟื้นฟู (Recovery) เป็นช่วงที่เริ่มมีสิ่งก่อสร้างทั้งอาคารและระบบสาธารณูปโภคทดแทนที่เสียหายไป

9. ระยะการพัฒนา (Development) เป็นระยะในการพัฒนาพื้นที่โดยมีแผนเพื่อเตรียมรับภัยธรรมชาติในอนาคต

รูปที่ 3 วัฏจักรพื้นที่เสี่ยงภัย

จากรูปที่ 3 แสดงให้เห็นถึงวัฏจักรพื้นที่เสี่ยงภัยต่าง ๆ เช่น อุทกภัย วาตภัย ฯลฯ เมื่อทราบว่าพื้นที่นั้นเคยเกิดเหตุการณ์แล้วแสดงว่าพื้นที่นั้นมีโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์นั้นซ้ำอีก ควรจัดให้เป็นพื้นที่เสี่ยงภัยธรรมชาติ วัฏจักรนี้ส่วนใหญ่จึงควรให้ความสำคัญต่อการเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน เพื่อลดและบรรเทาความเสียหายจากภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

4.2.2 หลักการ 7 ประการบนพื้นที่เสี่ยงภัยสึนามิ [7]

1. ทำความรู้จักกับความเสี่ยงภัยคลื่นสึนามิในท้องถิ่นเสียก่อน
2. หลีกเลี่ยงการพัฒนาพื้นที่บนพื้นที่เสี่ยงภัยธรรมชาติสึนามิเพื่อลดความเสียหายจากคลื่นสึนามิในอนาคต
3. หาที่ตั้งและกำหนดมาตรฐานของการพัฒนาพื้นที่ใหม่ที่จะเกิดขึ้นบนพื้นที่เสี่ยงภัยธรรมชาติสึนามิ เพื่อลดความเสียหายในอนาคต
4. ออกแบบและก่อสร้างอาคารใหม่เพื่อลดความเสียหายในอนาคต
5. ป้องกันพื้นที่ที่มีอยู่เดิมจากคลื่นสึนามิ โดยการพัฒนาอาคารและการใช้ประโยชน์ที่ดินใหม่
6. กำหนดพื้นที่และออกแบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการฉุกเฉินเพื่อลดความเสียหายในอนาคต
7. วางแผนการอพยพคน

กล่าวสรุปไว้ว่า พื้นที่เสี่ยงภัยควรมีมาตรการและหรือมีการพัฒนาพื้นที่ให้น้อยที่สุดเพื่อลดความเสียหายจากเหตุสึนามิในอนาคต และควรมีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสึนามิบนพื้นที่เสี่ยงภัย มีการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อลดความเสียหายจากภัยสึนามิ ทำความเข้าใจถึงลักษณะสภาพของพื้นที่ ความเป็นมาของพื้นที่ และมีกฎหมายควบคุมพื้นที่

เพื่อควบคุมการเจริญเติบโตการพัฒนาพื้นที่บนพื้นที่เสี่ยงภัย คาดการณ์ความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเพื่อประเมินผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต พื้นที่เสี่ยงภัยควรใช้ในพื้นที่ว่าง เช่น การเกษตรกรรมหรือสวนสาธารณะ ในบางกรณีรัฐบาลควรเวนคืนที่ดินเสี่ยงภัยเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับชุมชน ส่งเสริมการวางผังเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดินบนพื้นที่เสี่ยงภัย จัดทำแผนที่เส้นทางอพยพจากภัยธรรมชาติสึนามิสำหรับประชากรที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่เสี่ยงภัย

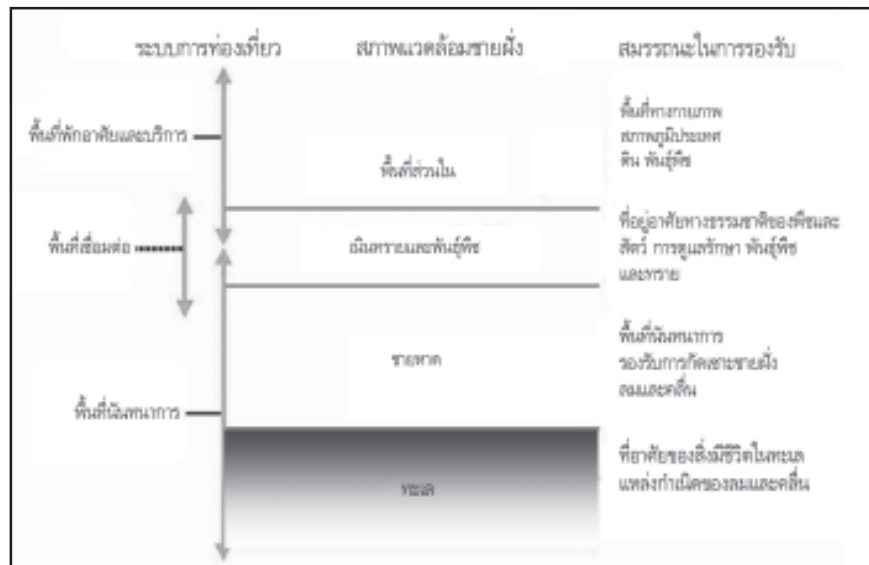
4.2.3 แนวความคิดในการวางผังเมืองและการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เสี่ยงภัยพิบัติสึนามิ [8]

แนวความคิดในการกำหนดบริเวณการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เสี่ยงภัยพิบัติสึนามิ ต้องคำนึงถึงลักษณะทางด้านกายภาพและสภาพสังคมประกอบกัน เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างสภาพธรรมชาติเดิมและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นให้มีศักยภาพในการรองรับการพัฒนาของพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเล (รูปที่ 4) ซึ่งแบ่งกลุ่มของพื้นที่ชายฝั่งทะเลออกเป็น 3 กลุ่ม (รูปที่ 5) คือ

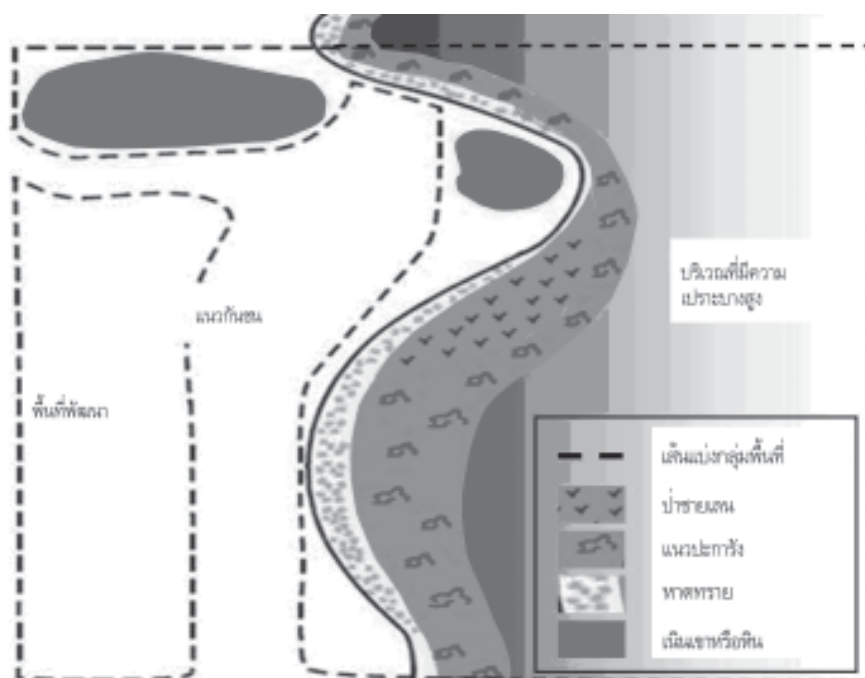
1. กลุ่มพื้นที่ที่มีความเปราะบางสูง ได้แก่ พื้นที่บริเวณชายหาดบริเวณระหว่างน้ำขึ้นสูงสุดถึงน้ำลงต่ำสุด เป็นพื้นที่ที่มีความเปราะบางสูง สามารถเปลี่ยนแปลงสภาพทางกายภาพได้จากคลื่นลม การกัดเซาะจากน้ำทะเล ทั้งยังมีความสำคัญต่อระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ที่ประกอบไปด้วยป่าชายเลน แนวปะการัง ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยและขยายพันธุ์ของสัตว์ทะเล พื้นที่นี้เป็นพื้นที่เขตสงวนเพื่อรักษาธรรมชาติของพื้นที่ไว้ จึงไม่ควรกำหนดพื้นที่สำหรับตั้งชุมชนหรือมีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการพักอาศัยและการพาณิชย์กรรมใด ๆ ทั้งสิ้น

2. พื้นที่แนวกันชน เป็นพื้นที่รอยต่อระหว่างพื้นที่ชายหาดที่มีความเปราะบางสูงที่อาจเป็นพื้นที่ธรรมชาติ ซึ่งมีระบบนิเวศทางบกกับพื้นที่ด้านในที่สามารถพัฒนาพื้นที่เพื่อตั้งชุมชนได้ บริเวณนี้สมควรกำหนดเป็นเขตอนุรักษ์ โดยสามารถใช้เป็นแนวกันชนที่จะลดและบรรเทาความเสียหายจากภัยธรรมชาติต่าง ๆ ได้ เช่น คลื่นลม ภัยจากพายุ และภัยจากคลื่นสึนามิ สามารถกำหนดให้เป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อการนันทนาการและส่งเสริมการท่องเที่ยวได้

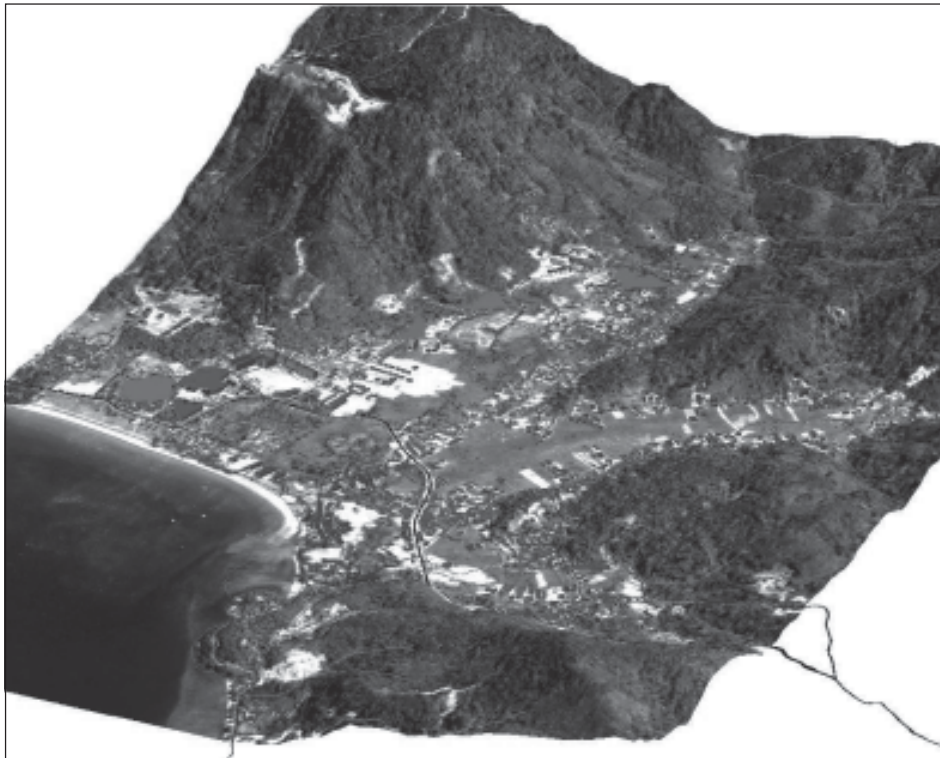
3. พื้นที่พัฒนา ซึ่งเป็นพื้นที่ตอนในของแผ่นดิน มีความเหมาะสมในการพัฒนาและตั้งชุมชน เนื่องจากอยู่ในระยะปลอดภัยจากการกัดเซาะ คลื่นลมพายุ และภัยจากคลื่นสึนามิ

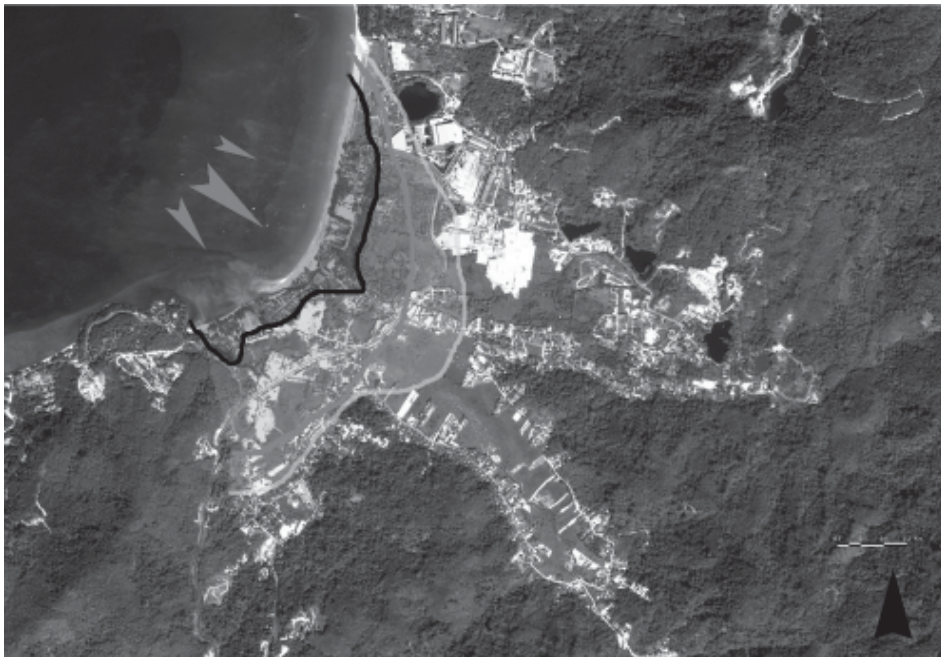
รูปที่ 4 สมรรถภาพในการรองรับการพัฒนาของพื้นที่ชายฝั่งทะเล [9]

รูปที่ 5 การแบ่งกลุ่มพื้นที่ตามความสามารถในการรองรับการพัฒนา [10]

รูปที่ 6 ภาพ 3 มิติ หาดกมลา จังหวัดฉะเชิงเทรา แสดงลักษณะภูมิประเทศที่มีการพัฒนาบริเวณพื้นที่ราบริมหาดและการพัฒนาของชุมชนเกาะตามแนวเส้นทางถนน [8]

รูปที่ 7 ภาพถ่ายทางอากาศแสดงระดับความเสียหายจากคลื่นสึนามิบริเวณหาดกมลา [8]

4.2.4 ทฤษฎี Green Belt [11]

เป็นแนวความคิดการกำหนดการใช้ที่ดินให้เป็นพื้นที่สีเขียวบริเวณโดยรอบชุมชนหรือพื้นที่ที่ต้องการแบ่งขอบเขตพิเศษ เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนหรือพื้นที่นั้น ๆ โดยสามารถใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อสาธารณะ ทั้งยังสามารถใช้เป็นพื้นที่กันชนจากคลื่นสึนามิ

ตารางที่ 4 ความเสียหายของผู้ประกอบการบริเวณ ต. กมลา อ. กะทู้ จ.ภูเก็ต [12]

ประเภทธุรกิจ	จำนวนผู้เสียหาย	มูลค่าความเสียหาย (บาท)
ร้านค้า	4	63,291,792.00
ร้านอาหาร	25	20,224,000.00
เสริมสวย	4	180,000.00
ซักรีด	3	240,000.00
ห้องพัก/โรงแรม	39	23,856,000.00
ร้านตัดเสื้อ	-	15,572,500.00
รวม	75	123,364,292.00

5. ความเสียหายจากคลื่นสึนามิในพื้นที่หาดกมลา

จากตารางที่ 4 มีผู้ประกอบการในหาดกมลาได้รับความเสียหายจากธรณีพิบัติสึนามิ มูลค่าสูงถึง 123 ล้านบาท บ่งบอกว่า ยังมีการพัฒนาพื้นที่หาดกมลามากโดยที่ไม่มีมาตรการป้องกันที่ดีเพื่อลดและบรรเทาความเสียหายจากคลื่นสึนามิที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ความเสียหายก็จะเป็นไปตามมูลค่าที่ลงทุนไปในปัจจุบัน

ความเสียหายจากคลื่นสึนามิได้ทำลายพื้นที่แนวชายหาดกมลา ซึ่งแบ่งระดับความเสียหายได้ 3 ส่วน (รูปที่ 7) ดังนี้

พื้นที่เสียหายหรือพื้นที่แนวคลื่นสึนามิ ระยะทางประมาณ 500 เมตรจากชายหาดกมลา

บริเวณที่ 1 พื้นที่ชายหาดเป็นพื้นที่ระดับความเสียหายมาก ไม่เหลือโครงสร้างอาคาร และไม่สามารถซ่อมแซมได้

บริเวณที่ 2 พื้นที่ริมหาดเป็นพื้นที่เสียหายระดับปานกลาง เหลือโครงสร้างอาคารที่สามารถซ่อมแซมได้

บริเวณที่ 3 พื้นที่ชุมชนเป็นพื้นที่เสียหายระดับน้อย อาคารไม่เสียหายเลย แต่มีปัญหาน้ำท่วมขัง

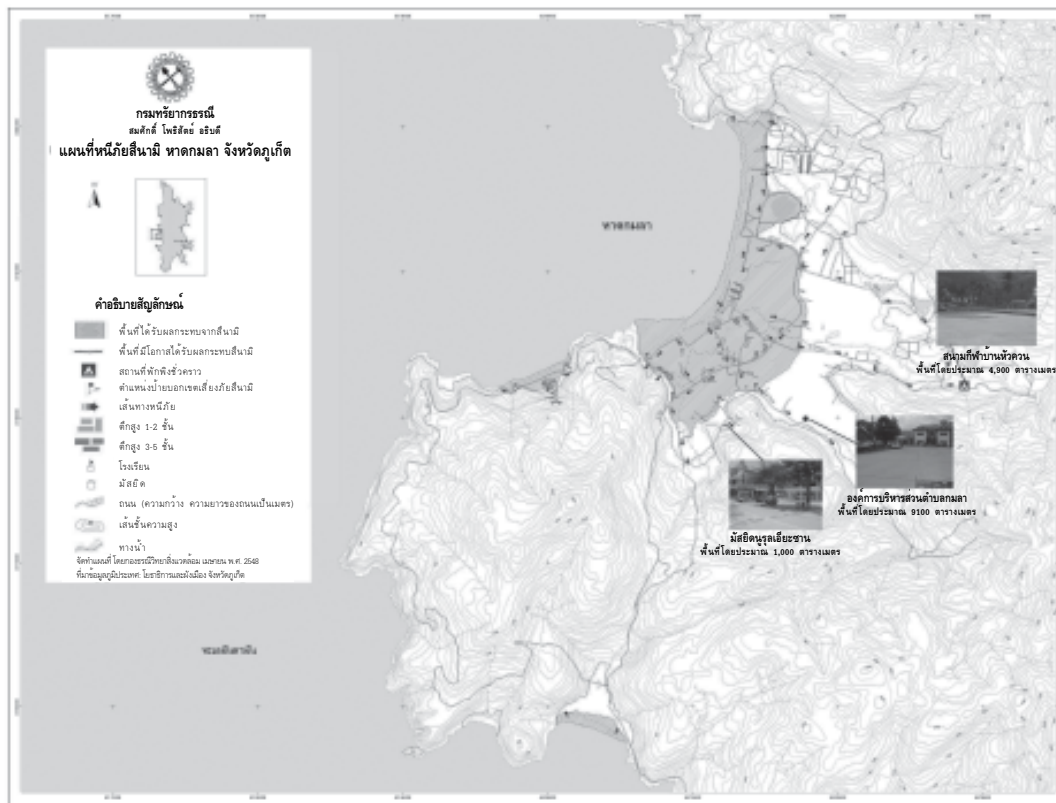
ผลกระทบจากความเสียหาย 3 ระดับนี้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาพื้นที่ต้องมีการวางมาตรการที่เหมาะสมกับระดับความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกรณีเกิดเหตุการณ์สึนามิในอนาคต เช่น พื้นที่ชายหาดควรเป็นพื้นที่เปราะบางสูงสัมพันธ์กับทฤษฎี Green Belt พื้นที่นี้จึงเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อเป็นแนวกันชน หลีกเลี่ยงการพัฒนาพื้นที่ และใช้พื้นที่นี้เป็นพื้นที่ว่างหรือพื้นที่สาธารณะ พื้นที่ริมหาดและพื้นที่ชุมชนควรเป็นพื้นที่กันชนสำหรับสร้างอาคารที่มีโครงสร้างที่สามารถรับคลื่นสึนามิได้ และพื้นที่ที่ไม่โดนผลกระทบจากคลื่นสึนามิสามารถพัฒนาพื้นที่สำหรับก่อตั้งถิ่นฐานชุมชน

จากการสัมภาษณ์ประชาชนในหาดกมลาพบว่าประชาชนในพื้นที่เดิมยังต้องการรักษาสถาปัตยกรรมสืบทอดที่ดินของตนเอง ซึ่งจากการรักษาสถาปัตยกรรมที่ดินดังกล่าว ระบบผังเมืองควรมีผังเมืองเฉพาะ มีการควบคุมการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพื่อลดและบรรเทาความเสียหายจากธรณีพิบัติสึนามิในอนาคต การควบคุมดังกล่าวจึงทำได้ยาก เพราะผังเมืองเฉพาะเป็นการควบคุมและลดทอนสิทธิการใช้ประโยชน์ที่ดินของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งขัดแย้งกับความต้องการของประชาชนที่ต้องการพัฒนาพื้นที่เพื่อหารายได้จากการท่องเที่ยว

6. การฟื้นฟูพื้นที่เสี่ยงภัยธรรมชาติสึนามิบริเวณหาดกมลา

นโยบายของรัฐบาลได้ส่งเสริมการฟื้นฟูพัฒนาพื้นที่เพื่อชุมชนและพัฒนากการท่องเที่ยว ให้ประชาชนสามารถกลับมาอาศัยและประกอบอาชีพในพื้นที่ได้เหมือนก่อนเกิดเหตุการณ์คลื่นสึนามิ และได้มีมาตรการในการหลบภัยสึนามิโดยมีการวางแผนเส้นทางหลบภัย (รูปที่ 8) การทำสัญลักษณ์เครื่องหมายพื้นที่เสี่ยงภัยสึนามิตามมาตรฐานนานาชาติ บ้ายบอกเส้นทางหลบภัย (รูปที่ 9 และ 10) แผนที่บริเวณหาดกมลาอธิบายเส้นทางหลบภัยตามบริเวณจุดสำคัญของพื้นที่ริมหาดกมลา

ผังเมืองรวมจังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2542 พื้นที่หาดกมลาได้ถูกกำหนดเป็นการใช้ผังที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม และมีการเปลี่ยนแปลงใน พ.ศ. 2548 เป็นผังที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อยและหนาแน่นปานกลาง (รูปที่ 11) ซึ่งขัดต่อหลักการการพัฒนาพื้นที่เสี่ยงภัยสึนามิทำให้พื้นที่ยังสามารถพัฒนาได้มากกว่าตอนก่อนเกิดเหตุการณ์สึนามิและยากที่จะควบคุมการเจริญเติบโตของพื้นที่ในอนาคต

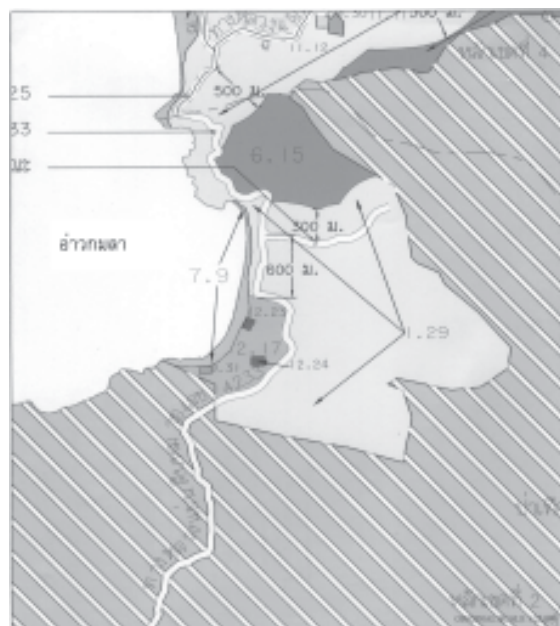
รูปที่ 8 แผนที่เส้นทางหลบภัยสึนามิ หาดกมลา จังหวัดภูเก็ต [13]

รูปที่ 9 ป้ายเตือนภัยสึนามิแบบบอกทิศทางเส้นทางหลบภัยสึนามิ บริเวณหาดกมลา จังหวัดภูเก็ต (28 พฤศจิกายน 2549)

รูปที่ 10 ป้ายเตือนภัยสึนามิแบบบอกระดับความสูงของคลื่นสึนามิ เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2547 บริเวณหาดกมลา จังหวัดภูเก็ต (28 พฤศจิกายน 2549)

รูปที่ 11 ผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2542 และผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2548 [14]

การพัฒนาพื้นที่ริมหาดโดยรัฐบาลได้มีการจัดระเบียบพื้นที่ริมหาดใหม่ มีการฟื้นฟูชุมชนที่พักอาศัย ถนนระบบสาธารณูปโภค ทำให้นักลงทุนผู้ประกอบการด้านโรงแรม ร้านอาหาร และร้านค้า กลับมาปรับปรุงพื้นที่ให้บริการนักท่องเที่ยวริมหาดเพื่อหารายได้จากการท่องเที่ยว ดังรูปที่ 12-17

7. การคาดการณ์นักท่องเที่ยวในพื้นที่

พื้นที่ชุมชนกะมลาที่มีธรรมชาติที่สวยงามทั้งแนวชายหาดและเทือกเขากมลาเป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ จากการสำรวจจำนวนห้องพักในพื้นที่กะมลา โดยบริษัท คอนซัลแทนต์ ออฟ เทคโนโลยี จำกัด พบว่ามีห้องพักสำหรับบริการนักท่องเที่ยวจำนวน 803 ห้อง จึงมีการคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในอนาคต ใน พ.ศ. 2545 มีจำนวนนักท่องเที่ยวประมาณ 1,799 คนต่อวัน พ.ศ. 2546 มีจำนวนนักท่องเที่ยวประมาณ 1,856 คนต่อวัน และคาดการณ์ว่าใน พ.ศ. 2567 ตำบลกะมลาสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้สูงสุดจำนวน 3,558 คนต่อวัน

ในส่วนของจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาชมการแสดงที่ภูเก็ตแฟนตาซี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่พักในพื้นที่อื่น เมื่อชมการแสดงเสร็จจึงกลับที่พัก นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ถือเป็นประชากรจรในพื้นที่ซึ่งมีจำนวนสูงที่สุดเฉลี่ยในวัน

ธรรมดา 2,500–3,000 คน/วัน และสำหรับวันเสาร์-อาทิตย์ จะเปิดการแสดง 2 รอบ เฉลี่ยจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดถึง 5,000–6,000 คน/วัน

8. ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่หาดกะมลา

เดิมชุมชนกะมลามีการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และการประมงก่อนการเปลี่ยนแปลงเป็นเมืองท่องเที่ยวตามกระแสการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตทั้งยังอยู่ใกล้กับหาดป่าตองที่เป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต กลุ่มนักท่องเที่ยวบางส่วนจึงได้กระจายตัวเข้าพักตามสถานประกอบการตลอดแนวริมชายหาดที่สวยงามและภายในพื้นที่ราบเชิงเขาโอบล้อมด้วยเทือกเขากมลา อยู่ร่วมภายในชุมชนภายใต้บรรยากาศที่แตกต่างจากหาดป่าตอง (หาดกะมลาเป็นหาดที่เงียบสงบมีความเป็นส่วนตัวแตกต่างจากหาดป่าตองที่เป็นหาดท่องเที่ยวแบบบันเทิง) พื้นที่หาดกะมลายังมีพื้นที่ว่างที่สามารถขยายตัวรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวได้เพิ่มขึ้น ทั้งทรัพยากรพื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชนกะมามีเนื้อดินเป็นดินร่วนถึงดินร่วนปนทรายซึ่งมีการระบายน้ำดีถึงปานกลาง มีศักยภาพเหมาะสมในการปลูกพืชผัก พืชไร่ ไม้ผล และไม้ยืนต้น แต่พื้นที่ที่มีความลาดชันสูงจะมีปัญหาเกี่ยวกับการชะล้างพังทลายของหน้าดิน เกิดปัญหาดินถล่มจากน้ำฝนบริเวณเทือกเขากมลา

รูปที่ 12 เส้นทางเดินริมหาดเชื่อมต่อยาวตลอดแนว
(28 พฤศจิกายน 2549)

รูปที่ 13 บังกะโล่ที่ก่อสร้างขึ้นใหม่ริมหาดตามเส้นทางเดิน
(28 พฤศจิกายน 2549)

รูปที่ 14 อาคารบริเวณชายหาดกมลาที่เป็นห้องพักสำหรับนักท่องเที่ยว (28 พฤศจิกายน 2549)

รูปที่ 15 ถนนบริเวณย่านพาณิชย์กรรมที่มีนักท่องเที่ยวใช้บริการ
ท่องเที่ยว (28 พฤศจิกายน 2549)

รูปที่ 16 ถนนริมหาดบริเวณย่านชุมชนที่มีร้านอาหารคนในชุมชน
(28 พฤศจิกายน 2549)

รูปที่ 17 บริเวณอธิบายเส้นทางหลบภัยสีนํ้ามี มีลานโล่งที่เน้นพื้นที่ เป็นจุดรวมสำหรับเส้นทางหลบภัย (28 พฤศจิกายน 2549)

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ทฤษฎีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานของ Michael Carr ได้แก่ ด้านกายภาพและปัจจัยด้านสังคม เศรษฐกิจ เป็นเกณฑ์ในการแบ่งการใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่เสี่ยงภัยสีนํ้ามีบริเวณหาดกมลาออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

8.1 พื้นที่บริเวณชายหาด

จากการสังเกตการณ์พบว่าพื้นที่บริเวณชายหาดมีศักยภาพเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว (รูปที่ 18) ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวพักผ่อนบริเวณชายหาด ส่งผลให้ประชากรทั้งในท้องถิ่นและต่างถิ่นเข้ามาประกอบอาชีพในพื้นที่ พื้นที่ส่วนใหญ่ถูกใช้เพื่อเป็นสถานที่พักของนักท่องเที่ยว เช่น ห้องพัก โรงแรม สถานบันเทิง บาร์เบียร์ ร้านค้า ฯลฯ (รูปที่ 19) แต่พื้นที่บางส่วนยังมีบ้านพักอาศัยแทรกตัวอยู่

พื้นที่บริเวณริมชายหาดทั้งหมดเป็นพื้นที่ราชพัสดุ (ยกเว้นโรงแรมกมลาบีชที่มีโฉนดที่ดิน) ซึ่งประชากรในท้องถิ่นได้อยู่อาศัยและทำงานมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ทำให้ได้กรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่ดินดังกล่าว โดยไม่มีการทำสัญญาเช่าที่ดินและทำโฉนดที่ดิน แต่เจ้าของกรรมสิทธิ์นั้นสามารถให้สิทธิ์ผู้อื่นในการเช่าที่ดินได้ ส่งผลให้มีนักลงทุนเข้ามาเช่าที่ดินต่อจากประชากรในท้องถิ่นระยะยาว เพื่อหารายได้จากการท่องเที่ยวบริเวณหาดกมลา

เจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินบริเวณชายหาดต้องการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เช่น สถานบันเทิง ผับ บาร์เบียร์ ร้านประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยการสัมภาษณ์เจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินที่เปิดร้านค้าบริเวณถนนริมชายหาดรายหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า

“พื้นที่ตรงริมชายหาดนี้ มีนักท่องเที่ยวมาพักตามห้องพักกันเยอะ ตอนกลางคืนก็มีร้านพวกรับบาร์เบียร์นั่งกินเหล้ากัน อยากให้ถนนเส้นนี้พัฒนาเปิดเป็นสถานบันเทิงและร้านค้าย่อย ๆ ของหาดกมลา ถนนทั้งเส้นตรงนี้จะได้เจริญเหมือนหาดป่าตอง เกิดรายได้หมุนเวียนร้านค้าในหาดกมลากันเอง”

แต่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลกมลาไม่อนุญาตให้เปิดร้านประกอบการที่รบกวนชุมชน เช่น การเปิดเพลงเสียงดัง ประเภทร้านบาร์เบียร์ เป็นต้น

เจ้าของร้านนวดแผนโบราณบริเวณถนนริมหาดได้ให้ความเห็นว่า

“ร้านค้าแถวนี้รายได้ส่วนใหญ่ก็มาจากการท่องเที่ยวละ ถ้าไม่มีนักท่องเที่ยวก็ไม่มีรายได้ ยิ่งช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว ก็ไม่ค่อยมีรายได้เท่าไร ต้องอยู่กับอย่างประหยัด”

เจ้าของร้านเสริมสวยบริเวณถนนริมหาดได้ให้ความเห็นว่า

“พี่มาตั้งรกรากที่นี่ตั้งแต่ก่อนเกิดสีนํ้ามีแล้ว จะย้ายไปไหนก็ไม่มีทุนไปทำต่อแล้ว ชาวบ้านแถวนี้เค้าก็อยู่ได้เพราะนักท่องเที่ยว แถวนี้นักท่องเที่ยวอะไรก็ให้ทำ ถ้าไม่มีนักท่องเที่ยวก็ไม่มีงานให้ทำแล้ว”

จากการสำรวจพื้นที่บริเวณนี้พบว่า ประชากรที่อาศัยอยู่เดิมส่วนใหญ่ได้ย้ายออกจากพื้นที่ไปอาศัยอยู่บริเวณเชิงเขาอมลามา เนื่องจากผลกระทบจากคลื่นสีนํ้ามี ทำให้ประชากรส่วนใหญ่ตัดสินใจอพยพออกจากพื้นที่บริเวณนี้ เหลือเพียงประชากรเดิมจำนวน 14 ครัวเรือนที่ยังคงอาศัยอยู่ในพื้นที่ริมชายหาดนี้ โดยอาศัยอยู่รอบมัสยิด อัล-บุชรอ (รูปที่ 20)

รูปที่ 18 พื้นที่บริเวณริมชายหาด ร้านค้า โรงแรม (28 พฤศจิกายน 2549)

รูปที่ 19 พื้นที่บริเวณถนนริมชายหาด ร้านค้า และย่านพาณิชยกรรมของหาดกมลา (28 พฤศจิกายน 2549)

รูปที่ 20 พื้นที่ชุมชนมุสลิมเดิมที่ยังคงอาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยบริเวณริมหาดกมลา (28 พฤศจิกายน 2549)

รูปที่ 21 บริเวณหน้าโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ซึ่งอยู่ติดกับร้านบาร์เบียร์บริเวณริมหาดกมลา (28 พฤศจิกายน 2549)

รูปที่ 22 บรรยากาศบริเวณริมชายหาดกมลา (6 กรกฎาคม 2550)

เนื่องจากมีปัญหาด้านเศรษฐกิจคือ ไม่มีทุนทรัพย์ในการซื้อที่ดินนอกพื้นที่เสี่ยงภัยสึนามิ และในแง่สังคมคือ ไม่ต้องการย้ายที่อยู่ใหม่ เช่น จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีบ้านอาศัยอยู่บริเวณชายหาดนั้นคนหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า

“อาศัยอยู่ที่นี่มาตั้งแต่เกิดแล้ว ถ้าจะให้ย้ายออกไปก็ไม่ว่าจะไปอยู่ที่ไหน ไม่มีที่ไป”

พื้นที่นี้ยังมีโรงเรียนและศาสนสถาน วัดและมัสยิด และบ้านพักอาศัยชั่วคราวขนาดเล็กแทรกตัวอยู่บริเวณริมชายหาด วิถีชีวิตของประชากรมุสลิมและกลุ่มนักเรียนมีลักษณะขัดแย้งไม่เหมาะสมกับกิจกรรมท่องเที่ยวประเภทบาร์เบียร์ หรือกิจกรรมท่องเที่ยวริมหาดกมลา เช่น การนอนอาบแดดแบบวัฒนธรรมตะวันตก ฯลฯ (รูปที่ 21 และ 22)

8.2 พื้นที่ชุมชนริมชายหาด

จากการสังเกตการณ์พบว่า พื้นที่ชุมชนริมชายหาดประกอบด้วยกลุ่มบ้านเรือนสำหรับอยู่อาศัย ร้านค้าบริการพื้นฐานสำหรับชุมชน เช่น ร้านอาหาร ร้านเสริมสวย ร้านซักรีด ร้านยา ฯลฯ (รูปที่ 23) ทั้งยังมีบ้านให้เช่าสำหรับประชากรต่างถิ่นที่มาประกอบอาชีพในพื้นที่และนักท่องเที่ยว

ที่อยู่อาศัยในระยะยาว พื้นที่บริเวณนี้ยังมีพื้นที่ว่างที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์อีก เนื่องจากเจ้าของที่ดินไม่ต้องการขายหรือไม่เงินลงทุนพัฒนาที่ดินตนเอง ประชากรในพื้นที่นี้เป็นชาวมุสลิมเดิมที่ไม่ต้องการให้มีการพัฒนาพื้นที่เพิ่มเติม เพราะธุรกิจด้านการท่องเที่ยวที่วนรอบวิถีชีวิตของชุมชน เช่น บาร์เบียร์ที่เปิดเสียงดังรบกวนต่อเนื่องและการมีสาวบริการตามบาร์เบียร์ ซึ่งไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรมตะวันออก แต่ประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวตามโรงแรมและห้องพักริมชายหาดและริมถนนหลัก จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีบ้านอาศัยอยู่บริเวณชุมชนริมหาดคนหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า

“ส่วนใหญ่คนในชุมชนก็ไปทำงานอยู่ตามโรงแรมริมหาดกับริมถนน ตอนนี้ก็มีพอกินพอใช้อยู่สบายแล้ว ไม่อยากให้มีการพัฒนาไปมากกว่านี้แล้วละ เดี่ยวมันจะวุ่นวายไปมากกว่านี้”

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านอีกคนหนึ่งที่มีบ้านเช่าในชุมชน ได้ให้ความเห็นว่า

“บ้านแถวนี้เค้าให้เป็นบ้านเช่ากันหมดแล้ว พวกฝรั่ง ไม่ก็พวกที่มาทำงานจากต่างจังหวัดมาเช่าอยู่รายปี เดือนละ 20,000 กว่า ๆ ถูกกว่าไปนอนโรงแรมเยอะ พวกฝรั่ง

รูปที่ 23 บ้านเรือนบริเวณชุมชนริมชายหาด (28 พฤศจิกายน 2549)

รูปที่ 24 การสัญจรบริเวณถนนเส้นหลัก (28 พฤศจิกายน 2549)

เค้าก็มาอยู่ตอนช่วงหน้าไฮ (high season) จองกันล่วงหน้าตั้งแต่ต้นปีเลย”

8.3 พื้นที่ริมถนนเส้นหลัก

จากการสังเกตการณ์พบว่า พื้นที่ริมถนนเส้นหลักนั้นประกอบด้วยร้านค้าบริการต่าง ๆ เช่น ร้านอาหาร ร้านขายของ ธนาคาร ร้านอินเทอร์เน็ต ฯลฯ (รูปที่ 24) รวมไปถึงการบริการด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ โรงแรม ห้องพัก บาร์เบียร์ และภูเก็ตแฟนตาซี เนื่องจากลักษณะของพื้นที่อยู่ติดถนนหลัก มีศักยภาพในการเข้าถึงได้สะดวก ทั้งยังมีปริมาณการสัญจรสูง จึงเป็นพื้นที่พาณิชย์กรรมสำหรับชุมชนเริ่มมีการเปิดกิจการสำหรับประกอบอาชีพ เช่น โครงการลานศูนย์สรรพสินค้ามกลา ร้านบริการชุมชน ฯลฯ จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการร้านค้าริมถนนได้ให้ความเห็นว่า

“ร้านพื้นฟูมาหลังจากเกิดสึนามิ นักท่องเที่ยวก็ลดลง แต่ยังพอค้าขายได้อยู่ริมถนนตรงนี้ก็ต่อเปิดร้านค้า เพราะมีรถผ่านไปมาเยอะ คนเค้าเห็นร้านเราแล้วก็แวะเข้ามาซื้อของร้านเรา”

8.4 พื้นที่ทางเข้าชุมชนบริเวณเชิงเขา

จากการสังเกตการณ์พบว่า พื้นที่ทางเข้าชุมชนบริเวณเชิงเขาประกอบไปด้วยบ้านเรือน ร้านค้าบริการสำหรับชุมชน และบ้านเช่าสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งพื้นที่ส่วนนี้ได้รับผลกระทบจากสึนามิน้อย มีเพียงน้ำท่วมพื้นที่เท่านั้น ประชากรส่วนใหญ่จึงยังคงอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้เดิม และพื้นที่มีแนวโน้มการก่อสร้างที่พักอาศัยใหม่ประเภทคอนโดมิเนียมและบ้านขนาดเล็กสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวระยะยาวและประชากรกลุ่มใหม่ที่ต้องการเข้ามาอยู่อาศัยบริเวณหาดมกลา

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนบริเวณนี้ได้ให้ความเห็นว่า

“อยู่ตรงกลานี่มานานแล้ว ตอนโดนสึนามิก็คงเอาโคลนเข้ามาถมบ้านเลย อบต. เค้าก็มาช่วยนะ มาเอาโคลนออกจากบ้าน ถามว่ากลัวสึนามิมั้ย ก็คงไม่กลัว เพราะเคยเจอมาแล้ว รู้ว่าจะหนีไปยังไง แต่ถ้าจะให้ย้ายไปอยู่ที่อื่นก็ไม่ว่างจะไปไหนแล้ว ไม่มีที่ไปนะ”

9. รูปแบบการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่หาดกมลา

รูปแบบการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในหาดกมลานั้น ปัจจุบัน เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ได้แก่ การท่องเที่ยวชายหาด การท่องเที่ยวแนวตึกบริเวณเชิงเขา นักท่องเที่ยวซึ่งมีอยู่สองประเภทคือ นักท่องเที่ยวที่อยู่ระยะสั้นส่วนใหญ่จะท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ริมชายหาด กับนักท่องเที่ยวที่อาศัยอยู่ระยะยาว โดยการเช่าที่พักรายปีใกล้บริเวณเชิงเขาอมล ซึ่งจากศักยภาพของพื้นที่ที่ได้กล่าวเบื้องต้นชี้ให้เห็นถึงลักษณะการท่องเที่ยวอีกประเภทหนึ่งเพิ่มเติมบริเวณพื้นที่ว่างเชิงเขาซึ่งยังไม่เกิดขึ้นในพื้นที่นี้ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ที่เหมาะสมกับคุณสมบัติของดินบริเวณพื้นที่ราบเชิงเขา ที่สามารถประยุกต์พื้นที่เกษตรกรรมผสมผสานการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวระยะยาวให้ได้สัมผัสถึงวิถีชีวิตเกษตรของชุมชนกมลา

10. สรุปแนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวบนพื้นที่เสี่ยงภัยธรรมชาติธรณีพิบัติสึนามิ

แนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวบนพื้นที่เสี่ยงภัยธรรมชาติธรณีพิบัติสึนามิ บริเวณหาดกมลา พื้นที่

ประสบภัยสึนามิ ชุมชนหาดกมลา หลังเกิดเหตุการณ์คลื่นสึนามิ ซึ่งมีพื้นที่ริมหาดเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวนั้น รัฐบาลได้ให้การสนับสนุนให้มีการปรับปรุงสภาพทางกายภาพของพื้นที่ สถานการณ์ท่องเที่ยวได้ฟื้นตัวอย่างรวดเร็วภายในสองปี ส่งผลให้แผนนโยบายและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับการลดและบรรเทาภัยจากสึนามิไม่ได้ผลในทางปฏิบัติ เนื่องจากระยะเวลาในการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่เสี่ยงภัยที่ล่าช้าหลังการฟื้นตัว ประกอบกับประชาชนในพื้นที่ไม่มีความเข้าใจและไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนพื้นที่เพื่อลดและบรรเทาภัยจากสึนามิ ผู้ประกอบการมองเห็นถึงผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นเพราะโอกาสในการเกิดเหตุการณ์สึนามินั้นไม่สามารถคาดการณ์ได้ จึงกลายเป็นว่าผู้ประกอบการและประชากรในพื้นที่หวังกำไรจากการท่องเที่ยวก่อนที่จะมองถึงการลดและบรรเทาภัยจากสึนามิที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ที่ดินบริเวณชายหาดและพื้นที่ริมหาดที่ควรเป็นเขตอนุรักษ์และควรมีการควบคุมการใช้ที่ดินเพื่อลดความเสียหายจากคลื่นสึนามิ กลายเป็นพื้นที่พัฒนาที่มีการใช้ที่ดินมากกว่าก่อนเกิดเหตุการณ์สึนามิ เช่น มีการก่อสร้างอาคารโรงแรม ห้องพัก และคอนโดมิเนียมบริเวณริมหาด ทางด้านพื้นที่ชุมชนที่สามารถเป็นเขตพัฒนาเพื่อการอยู่อาศัย กลายเป็นพื้นที่ที่ได้รับการฟื้นฟูให้กลับมาเหมือนก่อนเกิดเหตุการณ์สึนามิเท่านั้น โดยอธิบายได้ดังตารางที่ 5

นอกจากนั้นได้มีการพัฒนาพื้นที่เสี่ยงภัยสึนามิในหาดกมลาเป็นพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวในบริเวณที่มีความเสี่ยงมากและเสี่ยงปานกลาง ซึ่งขัดแย้งกับแนวทางที่ควรปฏิบัติบนพื้นที่เสี่ยงภัยสึนามิ เมื่อดูถึงแนวทางปฏิบัติและมาตรการที่ควรปฏิบัติสามารถแบ่งรายละเอียดเปรียบเทียบได้ดังตารางที่ 6

การพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวบนหาดกมลานั้นต้องอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ รัฐบาล ผู้ประกอบการ ชุมชนหรือภาคประชาชน และนักท่องเที่ยว

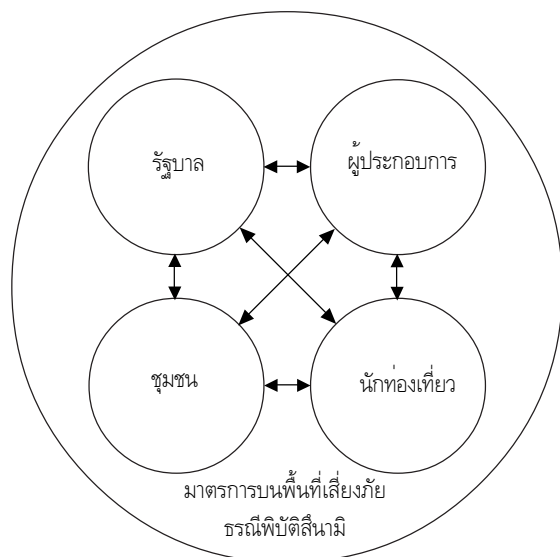
ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบการใช้ที่ดินในหาดกมลา

สถานที่	ระดับความเสี่ยงภัยสึนามิ	ศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่	การใช้ที่ดินที่ควรปฏิบัติ	การใช้ที่ดินในทางปฏิบัติจริงจากการสำรวจ
ชายหาด	มาก	ประเภสูง	เขตอนุรักษ์	พื้นที่พัฒนา
พื้นที่ริมหาด	ปานกลาง	แนวกันชน	เขตอนุรักษ์	พื้นที่พัฒนา
พื้นที่ชุมชน	น้อย	เขตพัฒนา	เขตพัฒนา	พื้นที่ที่ได้รับการฟื้นฟู

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบแนวทางที่ควรปฏิบัติบนพื้นที่เสี่ยงภัยสึนามิ หาดกมลา

แนวทางการปฏิบัติ	มาตรการที่ควรปฏิบัติ	สิ่งที่เกิดขึ้นจริง	สาเหตุที่มาตรการไม่ได้ผล
- ผังเมืองเฉพาะ	มีการบังคับใช้ผังเมืองเฉพาะบริเวณพื้นที่เสี่ยงภัยสึนามิ	ไม่มีการบังคับใช้ผังเมืองเฉพาะบริเวณพื้นที่เสี่ยงภัยสึนามิ	กรมโยธาธิการและผังเมืองไม่มีมาตรการในการจัดทำและนำผังเมืองเฉพาะมาใช้บนพื้นที่ประสบภัยสึนามิ
- การก่อสร้างอาคาร	ควบคุมอาคารให้สามารถทนต่อแรงคลื่นสึนามิตามแบบวิศวกรรม	อาคารที่สร้างใหม่มีรูปแบบทั่วไป ไม่มีโครงสร้างพิเศษเพื่อรับแรงสึนามิ	การควบคุมรูปแบบอาคารทางองค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีมาตรการกำหนดโครงสร้างอาคารพิเศษบริเวณหาดกมลา
- การควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน	ควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินไม่ให้มีการกระจุกตัวของประชากรหนาแน่นเกินไปเพื่อความสะดวกเวลาอพยพคนออกจากพื้นที่	ไม่มีการควบคุมพื้นที่ ทำให้การเจริญเติบโตกระจายไม่มีขอบเขตที่ชัดเจน	ประชาชนต้องการพัฒนาพื้นที่เพื่อประกอบวิชาชีพจากการท่องเที่ยว ดังนั้น การควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินจึงเป็นการขัดแย้งกับความต้องการของประชาชน
- มาตรการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสึนามิ	มีการแนะนำข้อมูลเกี่ยวกับสึนามิ วิธีการปฏิบัติ และเส้นทางหลบภัยสึนามิให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่	ไม่มีการเสนอแนะข้อมูลให้นักท่องเที่ยว ยกเว้นป้ายแสดงเส้นทางหลบภัยซึ่งมีเฉพาะบางจุด	ไม่มีการจัดตั้งองค์กรในเรื่องการดูแลให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาบนพื้นที่เสี่ยงภัย
- เส้นทางหลบภัยสึนามิ - ป้ายเตือนภัย - หอเตือนภัย	มีการวางแผนเส้นทางหลบภัยและพื้นที่อำนวยความสะดวกกรณีเกิดคลื่นสึนามิ พร้อมอธิบายเส้นทางกระจายตามพื้นที่ท่องเที่ยว	ทุกพื้นที่ชายหาดมีการวางแผนเส้นทางหลบภัยและพื้นที่อำนวยความสะดวกแล้ว แต่วิธีการอธิบายตำแหน่งยังไม่ชัดเจน บางป้ายบอกระยะทางและทิศทาง แต่บางป้ายไม่ได้บอกระยะทางที่จะหลบหนี มีหอเตือนภัยระดับชุมชนแล้ว แต่ขาดสัญญาณเตือนภัยในห้องพักกรณีเกิดเหตุ สัญญาณเตือนภัยจะดังไม่ทั่วถึง	การทำป้ายสัญญาณเตือนภัยไม่ได้มีการทดลองวัดความเข้าใจของนักท่องเที่ยวเรื่องป้ายเตือนภัย เป็นเพียงการติดตั้งป้ายตามจุดที่สำคัญของพื้นที่หาดเท่านั้น
- Green Belt	จัดทำพื้นที่สีเขียวริมหาด เพื่อกันเป็นขอบเขตแนวกันชนของคลื่นสึนามิ	พื้นที่ริมหาดมีกรรมสิทธิ์เจ้าของ ทำให้การจัดทำพื้นที่สีเขียวริมหาดเป็นไปได้ยาก ยกเว้นรัฐบาลทำการเวนคืนที่ดิน	การกันพื้นที่สีเขียวสามารถลดความเสียหายจากคลื่นสึนามิและสามารถใช้เป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับชุมชน

ซึ่งความสัมพันธ์ทั้งหมดนี้ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขเกณฑ์การพัฒนาบนพื้นที่เสี่ยงภัยสึนามิเพื่อลดและบรรเทาความเสียหายจากคลื่นสึนามิ (รูปที่ 25)

รูปที่ 25 ความสัมพันธ์ของการพัฒนาพื้นที่เสี่ยงภัยธรณีพิบัติสึนามิ

11. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทความนี้ชี้ให้เห็นว่า การเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวในหาดกมลาได้รับการฟื้นฟูสถานที่จนมีสถานการณ์การท่องเที่ยวกลับมาอยู่ในระดับปกติเหมือนก่อนเกิด

เหตุการณ์ธรณีพิบัติสึนามิ แนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวบนพื้นที่เสี่ยงภัยสึนามิของหาดกมลานั้นพบว่าพื้นที่หาดกมลา มีศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวบริเวณถนนริมชายหาดและพื้นที่ริมถนนเส้นหลัก โดยมีร้านประกอบกิจการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและพื้นที่ชุมชนบางส่วนสามารถปรับการใช้ที่ดินเพื่อเป็นที่พักอาศัยสำหรับนักท่องเที่ยว และยังมีพื้นที่ว่างเหมาะสมกับการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม การแบ่งพื้นที่ออกตามการใช้ที่ดินจะทำให้สามารถควบคุมการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่เกิดการรบกวนแหล่งมรดกพื้นที่พักอาศัยของประชากร ทั้งยังสามารถเพิ่มมาตรการลดความเสียหายจากธรณีพิบัติภัยสึนามิในขณะที่มีการวางแผนปรับปรุงพื้นที่ การเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นบทเรียนให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชากรในพื้นที่ ต้องมีตรวจสอบมาตรการรองรับ ร่วมมือดูแลพื้นที่ให้พร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉินได้ทุกเมื่อ มุมมองของประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศโลกที่ 3 หรือประเทศกำลังพัฒนานั้นมีส่วนทำให้ประชาชนยังคงมีการเสี่ยงชีพ การอยู่อาศัยบนพื้นที่เสี่ยงภัยโดยไม่ตระหนักถึงความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องต้องให้ความรู้และทำความเข้าใจวิถีชีวิตของประชากรในพื้นที่หาดกมลา เพื่อให้ประชากรและนักท่องเที่ยวสามารถดำรงชีวิตและท่องเที่ยวอยู่บนความมั่นใจว่าสามารถหลบภัยจากคลื่นสึนามิ และวางแผนให้เกิดความเสียหายต่อกรรมสิทธิ์ของตนเองน้อยที่สุด

รายการอ้างอิง (References)

- [1] คอนซัลแทนท์ ออฟ เทคโนโลยี. (2548). โครงการวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะ ชุมชนเชิงทะเลและชุมชนกมลา จังหวัดภูเก็ต. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- [2] กรมแผนที่ทางทหาร. (2549). ภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. 2543 และ พ.ศ. 2547. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- [3] การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2549). ข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต (เอกสารเผยแพร่). ภูเก็ต: ผู้แต่ง.
- [4] นิธิมูระ. (ม.ป.ป.). Locally-based tourism. ใน นิรมล เปี้ยแดง, เอกสารประกอบการสอนวิชาสัมมนา. ภาควิชาการวางผังเมืองและสภาพแวดล้อม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- [5] ไมเคิล คาร์. (2532). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพื้นที่เมือง. ใน ชัญญู ชีวภรณ์ภักดิ์, ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการตั้งถิ่นฐานย่านบางลำพู. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [6] Norman, M. M. (2003). The role of local institutions and their interaction in disaster risk mitigation: A literature review. Retrieved September, 10, 2006, from <http://www.fao.org/docrep/006/ad710e/ad710e00.HTM>
- [7] Richard, E. (2001). Design for Tsunami. Retrieved November, 18, 2005, from <http://www.nthmp-history.pmel.noaa.gov/hazard3.pdf>
- [8] คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2548). โครงการจัดทำแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ในพื้นที่ชายฝั่งทะเลที่ประสบภัยพิบัติภัย. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- [9] Pearce, D. G., & Kirk, R. M. (1980). Carrying capacities for coastal tourism. ใน โครงการจัดทำแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ในพื้นที่ชายฝั่งทะเลที่ประสบภัยพิบัติภัย. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [10] Carsten, M. H., Alan, T. W., & Monica, M. F. (2002). Sustainable coastal tourism handbook for the Philippines. ใน โครงการจัดทำแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ในพื้นที่ชายฝั่งทะเลที่ประสบภัยพิบัติภัย. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [11] Wikipedia: The free encyclopedia. (n.d.). Greenbelt. Retrieved November 8, 2007, from http://en.wikipedia.org/wiki/Green_belt
- [12] สภาวิศวกร. (2548). รายงานการสำรวจความเสียหายเพื่อหามาตรการฟื้นฟูสาธารณูปโภคจากภัยพิบัติคลื่นยักษ์ถล่มภาคใต้. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [13] กรมทรัพยากรธรณี. (2548). แผนที่หินภัยสึนามิ หาดกมลา จังหวัดภูเก็ต. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- [14] กรมโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดภูเก็ต. (2549). ผังการใช้ประโยชน์ที่ดินจังหวัดภูเก็ต. ภูเก็ต: ผู้แต่ง.